

տկարացած և պարապորդութեամբ ամէն տեսակ անկարգութեանց ու մեղկութեանց մէջ ընկղմած ըլլալով :

Բայց ինչ բանի համար առանձինն Ուսման վրայ կը խօսիմ : Երբէք չտեսնե՞ք որ դաստիարակութեան ամէն մէկ մասերէն անմեկնելի է Բարեկրթութիւնը : Դաստիարակութեան տեղւոյ մը դպրութեանց , կրօնի , բարեկրթական , ու դարմանողական ամէն կարգաւորութիւնները , և այն կարգն ու կանոնները որ իբրեւ դաստիարակութեան վախճանին հասնելու համար ամենայարմար ճանցողած ու ընդունելի եղած են , բոլոր ասոնք Բարեկրթութեանը 'ի գործ դնել կու տայ , ու գործադրութեանը կ'առաջնորդէ : Եւ դարձեալ իր հսկողութիւնը առջեւ կ'առնէ այն ամէն բանի , որ կրնայ փնաս մը բերել . և իր ճարտարութեամբ գործածած խստութիւնն է , որ եղած կանոնադանցութեան ալ դարմանը կը մատուցանէ :

Երանկով տղաքը առաքինի ընելու համար բռնուած կարգը ,

Տղաքը գիտուն ընելու համար բռնուած կարգը ,

Ու նիւթական բաներն ալ կարելի եղածին չափ օգտակար կերպով՝ դաստիարակութեան հոգեւորական նպատակներուն հետ զուգակցելու համար բռնուած կարգը , ինչպէս են մարմնոյ առողջութիւնն ու ժամանակի բաժանմունքը , ասոնք ամէնն ալ Բարեկրթութեան տակ կ'երթան . Բարեկրթութեան կ'իյնայ դպրոցները ծաղկեցնելը , պահպանելն ու պէտք որ ըլլայ՝ նաև վերանորոգելը :

Բարեկրթութիւնը կը պատրաստէ , կ'ապահովցնէ ու կը պաշտպանէ դպրոցին մէջ եղած ամէն օգուտը :

Ինքը կը նախատեսանէ այն չարիքները , որ հնարաւոր են . ինքը անոնց առջեւ կ'առնէ իր հսկողութեամբ , ինքը կը մերժէ իրեն արիւթեամբ , ինքը կը պատժէ՝ որպէս զի օրինակ ըլլայ ուրիշներուն , ու տուած պատիժներն ալ յանցաւորը լաւագոյն կ'ընեն :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՀ ԵՒՐԻԱՂԵԱՅ ԵՒ ՆԻՍՈՍԻ

Վիրգիլիոսի Ենէական դիւցազներգութեան զեղեցկագոյն դրուագներէն մէկն է Եւրիպիայի ու Նիսոսի մահը , որ իր ամբողջութեան մէջէն հանած՝ առանձին ալ պատշաճ կը համարինք դնելը Որագրիս մէջ . ասիկայ շատ՝ թէ որ չըսեմ ամէն նոր բանաստեղծութիւններէ զերազանցելով աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ , տեսնելով 'ի նմա ընթերցողը փափկութիւն ու պարզութիւն , և իմաստներու սքանչելի ու զանազան բացատրութիւններ , ուսկից միայն կրնանք մատենագրութեան և ազնուական բանաստեղծութեան ախորժ ու օրինակ առնել մեզի , և որոնք Վիրգիլիոսի՝ առանձին զերազանց կատարելութիւններն են :

Այն ինչ դիմեալ ի մեսապեանս յարձակէր՝ ,
Ուրանօր հուրն ահա յետին շիջանէր ,
Եւ երիվարք՝ որպէս օրէնս էր՝ արձակք
Երածէին ի դալարւոյն ի ճարակ ,
Յայնժամ Նիսոս սուղ ինչ առ նա բարբառի ,
Սանձել ըզտենչ կոտորածոյն ըզկարի .
Դադարեսցուք , արդ տիւն ոսոխ հասեալ գայ .
Շատ իսկ վաստակքս իցեն , բացեալ մեզ ահա

Բնդ բանակետրդ Թըշնամեաց Ճանապարհ :
 Լըբեալ Թողուն անդ առնազէնս անհամար
 Յարծաթակուռ պըճնեալս ի զարդ եւ բաժակս
 Բնդ մեծագինրս գեղաւոր տապաստակս :
 Կապտէ զՀռամնեայն Լարիաղոս զասպազէն
 Լա ըզկամար պալարակապ ոսկեղէն ,
 Օոր ճոխն երբեմն Կեդիկոս ի նըւեր
 Տիբուրացւոյն Հռեմուլոսի յըղեալ էր ,
 Յորժամ կամէրն ասպընջական իբր ընդ հիւր
 Բգբացակայն յօդել այնուիկ սերտ ընդ իւր :
 Սա ի մահուն եթող Թոռին իւրում զայն ,
 Բպա Հռուտուլք պատերազմաւ զայն կալան .
 Օայն Լարիաղ աւար առեալ , եւ ընդ վայր
 Ի կորովի ստանձնէ ի յուս իւր կամար .
 Լա զմեսապեայն ըզգիւրակիր սաղաւարտ
 Լծէ ի գլուխ ի գարգմանակ գեղազարդ :
 Սեկնին յամուրս ի բանակէն եղեալ դէմ :
 Յայնժամ հեծեալք երեքարիւր փութաճեմ
 Բպարաւորք առ հասարակ երթային ,
 Լա զօրավարն ածէր Սոլսկենտ ըննոսին ,
 Դարձուցանել Տուրնեայ զըրոյցս արքայի
 Պատգամաւորք լատինական քաղաքի ,
 Սինչ այլն ի դաշտըս լեգէոն կազմիկ կայր :
 Լայն ինչ հասեալք ահա յիւրեանցն ի ճամբաք ,
 Լա ի պարիսպս անդ պատնիշաց մատչէին ,
 Տեսին յահեակն ըզգարձ նոցա ի յուղին .
 Լա սաղաւարտըն զանըզոյշն Լարիաղ
 Ի գիշերոյն մատնեաց նըշոյլ ի նըւաղ ,
 Ի լուսնակին առեալ շողից անտի փայլ :
 Յայնժամ Սոլսկենտ յայրուծիոյն ձայնարկեալ ,
 Չէ իսկ եւ չէ , ասէ , տեսիլդ այդ նանիր .
 Կացէք արք , զինչ ձեզ աստանօր է խընդիր .
 Սպառազէնքդ էք , յո ուրեք դիմեալ գնայք :
 Երբա ոչ ինչ կըրկնեալ նըմին հակառակ ,
 Յանտառախիտս անդըր ճեպին տարադէմ ,
 Ի գիշերոյն ապաստանել ի նըսեմ :
 Բստի անտի ելից ուղեացըն հըմուտ
 Կայ հեծելազն արգելուլ շուրջ զելումուտ :
 Սացառախիտ գոյր անտառ մեծ անդանօր ,
 Երեսմաստուեր խըռկեալ սղոցեօք ահաւոր ,
 Օոր խիտ առ խիտ պատէին փուշք եւ տատասկք ,
 Լա գողուղիք էին ի նմա հետք նըւազք :
 Բստուերք ոստոց եւ ծանրաբեռն իսկ աւար ,
 Լա խէթք յուղոյն մուրեկոյ ընդ խաւար ,
 Խափանէին ի ճեպելոյ զԼարիաղ :
 Ետ յանգէտս ի բաց Լիսոս զերծեալ վաղ
 Ի Թըշնամեացն եւ ի վայրաց , որք ապա
 Լըբանք ձայնեալ առին կոչումն ի յԼըայ .

Ուր լատինոս արքայ յայնժամ զիւրականս
 Բզբարձրաբերձ կառուցանէր զասպաստանս :
 Եւ զկայ առեալ մնալով ընդ վայր ի բացէ
 Բարեկամին իւրում, Ո՛վ հէք դու, ասէ,
 Եւրիաղէ, ո՛ւր իսկ լըքեալ Թողի զքեզ
 Կամ ի խընդիր քո յո՞ ուրեք անկայց ես :
 Եւ ըզնոսին խընդրելով հետս՝ առնէ դարձ,
 Ինդ նենգաւոր անտառին ռահ կեղակարծ :
 Եւ ընդ մացառոս Թափառեալ նա ընդ լուռ,
 Բզբմբակաց լսէ դրընդիւն առ աթուր,
 Լըսէ զշուինդն եւ ըզփողոց փոյթ ընդ փոյթ
 Ըզդեւ խրախոյս յարձակելոցն հետամուտ :
 Եւ ինչ ազդեալ ի լսելիսն հընչումն այն,
 Ըհա ետես զԵւրիաղոս նոյն հետայն,
 Եւ ի վերայ նորա յաղմուկ խառնաձայն
 Յանկարծահաս խուժեալ ըզգունդն ամենայն,
 Ո՛րնչ նա մատնեալ ի գիշերոյ եւ յուզոյն՝
 Ղիգն ընդունայն եւ վայրապար գործէր դուն :
 Օ՛րնչ առնել էր, ո՞ր ոյժ եւ ո՞ր նըմա զէն
 Տային կորզել ըզպատանին ի վտանգէն :
 Դիմագրաւել ի Թըշնամիսն էր ի ճահ,
 Եւ վաղվաղել վիրօք ի պերճ անդր ի մահ :
 Եւ կորովի ճօճեալ բազկաւն իւր զաշտէ,
 Դէտակն ի վեր բարձր ի լուսինն աղերսէ :
 Դու լատոնեան դիցուհիդ փառք աստեղաց,
 Եր զօրավիգն ինձ դու տեսուչդ անտառաց :
 Թէ ի բազինըս քո վասն իմ ի նըւէր
 Ինչ Խրտակոս հայրն իմ երբէք ինչ եբեր,
 Եթէ յորսոց մասն ինչ հանի քեզ յիմոց,
 Եւ զկամարացդ ինչ կախեցի ըզքոյոց,
 Կամ արգադիր ինչ նըւէր ո՛վ դիցուհիդ
 Բեւեռեցի քեզ ի գըմբէթ մեհենիդ,
 Տուր արկանել ինձ ի յամբոխդ այդ շըփոթ,
 Եւ ուղերձեա անդրըր զաշտեայս զայս ընդ օդ :
 Լսաց, եւ յեց անձամբն ողջոյն ի նիզակն՝
 Ըրձակէ զայն : Թըռչի երկաթն, եւ երազ
 Ըզգիշերոյն հերձեալ ըզմէգ հարկանի
 Ընդդիմակայն իւր ի յետկոյս Սողմոնի
 Եւ խորտակեալ Թափ ի յընդերսն անցեալ տէգ,
 Լիզակաբունն անդ ըզտեղի առնու բեկ :
 Դի ցուրտ յերկիր տապալեալ խոր ի սըրտէ
 Եւ զջերաջերմ արեանըն զուղխըս ժայթքէ :
 Եւ բաբախեն ի հեւըս կուշտքն ի յերկայն :
 Դառնայ ամբոխն հայի յայս կոյս եւ ի յայն :
 Ինքն յաւելեալ յաջողութեամբն ի խրախոյս,
 Ո՛րւս այլ կըշուէ գեղարդն ընդ օդս ի վեր կոյս :
 Յուզի ամբոխն, եւ շըկահեալ տէգն երազ՝
 Հարկանէ զքունսըն Տափոսի ըզկըրկնակ,

Եւ թափանցանց մըխի յուղեղըն ջերմնեակ :
 Ս' ուեալ Ս' ոլսկենտ անդ ի զայրոյթ դըժընդակ ,
 Ոչ զարդնընկէց ուրեք ըզձեռնըն տեսեալ ,
 Եւ ոչ թէ յոր պարտ էր դիմել նըմա վայր ,
 Հատո ինձ , արդ , ասէ , ի ջերմն ապաժոյժ
 Օարժանահաս երկաքանդիւրցդ իսկ ըզտոյժ ,
 Եւ յԼարիաղ սուտերամերկ յարձակի :
 Յայնժամ Վիսոս գոչէ շուարեալ առ ահի ,
 Ոչ եւս ի ստուերս անդ հանդարտել կարացեալ ,
 Ոչ այնքանեաց լինել վըշտացըն ժուժկալ ,
 Օիս զիս . ահա կամ ոճրագործս առննթեր .
 Յիս ո՛ հռուտուլք , յիս դարձուցէք ըզզէն ձեր ,
 Ս' ըկայ երկինք են ինձ եւ բոյլք աստեղաց ,
 Օի ես բնաւիցն եմ հեղինակ դաւանաց .
 Ոչ ինչ իշխեաց դա , ոչ առնել ինչ կարաց .
 Դա զբարեկամն եւեթ ըզհէք յոյժ սիրեաց ,
 Ս' ինչ դեռ նա զայս ասէր , ուժգին մըխեալ սուր
 Բանայ ըզկողս Լարիաղեայ զձիւնաթոյր .
 Յերկիր դիակնըն տապալի , եւ արիւն
 Ընդ գեղանի գնայ ընդ անդամըս նորուն .
 Եւ պարանոցըն խոնարհեալ ի վայր կոյս ,
 Գըլուին ի կախ հակամիտէ յեց ի յուս .
 Իբր ըզծաղիկ բոսորագեղ թառամեալ
 Ս' ինչ առ աթուր կոխէ խոփոյն ըզնա սայր ,
 Իբր ըզկակաչ մինչ խոնարհի ի յերկիր
 Ի յանձրեւացն ուղիւից եղեալ ծանրակիր ,
 Դիմէ Վիսոս ի թըշնամեացն ի ջուր ,
 Ի Ս' ոլսկենտեայ եւեթ ի խռանն ի խընդիր ,
 Եւ ի Ս' ոլսկենտ եւեթ պիշ զակն ունելով :
 Համախըմբեալ շուրջ ըզնովաւ գունդ յորով ,
 Ըրկանէ զնա աստի անտի ի խուճապ .
 Ոչ ինչ նըւաղ լեալ նոցա ինքն ի տագնապ .
 Դոճէր ըզտէզըն շանթաձեւ՝ մինչեւ զայն
 Ի հռուտուլեայն էարկ ի ներքս ի բերան ,
 Ս' ինչ նա գոչէրն . եւ չեւ զրաւեալ ի կենաց ,
 Ըզթըշնամոյն ի բաց ըզկեանսըն կորզեաց .
 Եւ զդիակամբ սիրելոյն խոց կարեւէր
 Ընկեալ ի քաղցր ապա ի մահ , անդ հանգչէր ,
 Բարեբաստիկք իսկ արդարեւ երկոքին .
 Եւ եթէ տաղք իմ զօրեսցեն ինչ սոքին ,
 Ս' ի մըշտայուշ մոռացի զձեզ ժամանակ .
 Յորչափ ըզկայ ենեականըն դաւակ
 Ընցէ ի վէմ յապիտոլին յանդըղորդ ,
 Եւ տիրեսցէ հայրըն հռոմայ ընդ ոլորտ :